

MARKO PETRAK

(1972–2022)

Iznenada, jedne zimske noći u gornjogradskom fakultetskom kabinetu, napustio nas je u pedesetoj godini života Marko Petrak, pravnik, romanist, pravni povjesničar, medievalist, bizantolog, filozof, kanonist – osoba nepresušne energije i širokih interesa, a nadasve profesor i kolega. Mnogobrojni naraštaji studenata kako zagrebačkog Pravnog fakulteta, tako i drugih fakulteta na kojima je predavao, sa žalom će se sjetiti tog upečatljivog profesora koji je velikim dijapazonom znanja i vještina nastojao nadići ograničenja njihova klasičnog obrazovanja te im popločati put uspješnog studiranja i profesionalnog napredovanja. Kao kolegu svi ćemo ga pamtit i kao izuzetno susretljivu i prijateljski raspoloženu osobu, organizacijski sposobnu te nadahnutu prosperitetom akademske zajednice.

Marko Petrak rođen je 11. travnja 1972. u Zagrebu, u obitelji u kojoj su se njegovali pisana riječ, knjiga i jezici. Osnovnu i srednju školu (Obrazovni centar za jezike) završio je u Zagrebu gdje je potom diplomirao pravni studij na Pravnom fakultetu te studij filozofije na Filozofskom fakultetu, na kojemu je završio i dvije godine studija klasične filologije, točnije rečeno grčkog jezika i književnosti. Godine 1994. upisao je poslijediplomski znanstveni studij iz građanskopravnih znanosti na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu koji je, nakon položenih ispita, završio obranivši 1997. magistarski rad pod naslovom *Error in substantia u rimskom i suvremenom ugovornom pravu*, a već 2003. obranio je doktorsku disertaciju pod naslovom *Izvorna struktura i funkcija vindikacije u rimskom pravu*, stekavši time akademski stupanj doktora znanosti iz područja društvenih znanosti, znanstveno polje pravo, grana rimsko pravo. Usavršavao se u medievistici u okviru *Dubrovačke medievističke radionice* pri Međunarodnom središtu hrvatskih sveučilišta, a postdoktorsko usavršavanje u antičkim pravima proveo je u *Centro di studi e ricerche sui Diritti Antichi* Sveučilišta u Paviji (*Almo Collegio Borromeo*). Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu bio je zaposlen od 1995. na Katedri za rimsko pravo, prešavši put od suradničkog zvanja mlađeg asistenta do znanstveno-nastavnog zvanja redovitog profesora u trajnom zvanju. Osim obveznog predmeta *Rimsko privatno pravo*, Marko Petrak predavao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu i nekoliko izbornih pravnih predmeta (*Ius commune – temelji europskih privatnopravnih sustava; Bizantsko pravo; Razvoj međunarodnog prava; Kanonsko pravo i hrvatski pravni sustav; Religija, pravo i društvo*) te vodio tečaj *Latinski jezik za pravnike*. Na poslijediplomskom doktorskom studiju Pravnog fakulteta u Zagrebu bio je nastavnik na predmetima *Ius commune – temelji europskih privatnopravnih sustava* (opći predmet), *Pandektno pravo* (smjer građanskopravne i obiteljskopravne znanosti)

IN MEMORIAM

i *Europska pravna tradicija* (smjer europsko pravo). U okviru nastavne djelatnosti bio je mentorom prilikom izrade 32 diplomskih rada te 4 doktorske disertacije. Niz godina je na Sveučilištu u Dubrovniku predavao nekoliko pravno-povijesnih kolegija u okviru dvaju preddiplomskih studija – *Povijest Jadrana i Mediterana* te *Konzervacija – restauracija*, a kao uvaženi civilist predavao je *Uvod u građansko pravo* na Fakultetu pravnih nauka Univerziteta Donja Gorica u Podgorici. Osim toga prof. dr. sc. Marko Petrak održao je gostujuća predavanja na nekoliko europskih sveučilišta (Pavia, Graz, Salzburg) te u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti.

Tijekom dugogodišnje znanstveno-istraživačke djelatnosti Marko Petrak je sudjelovao u trima znanstvenim projektima koja je financiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH – *Hrvatska državno-pravna povijest i njen europski kontekst* (1996–2002), *Hrvatska pravna povijest i europska pravna tradicija* (2002–2006) te *Rimska pravna tradicija i europeizacija hrvatskog privatnog prava* (2007–2014), pri čemu je bio voditelj posljednjega u razdoblju od 2009. godine do njegova završetka. Osim toga sudjelovao je kao istraživač na projektu *Transformation of Civil Justice under the Influence of Global and Regional Integration Processes. Unity and Diversity* financiranom od Hrvatske zaklade za znanost te bio suradnik na međunarodnom znanstvenom projektu *Rechtskulturen des modernen Osteuropa* frankfurtskog Max Planck instituta za europsku pravnu povijest. U okviru svog bogatog i raznovrsnog znanstveno-istraživačkog rada Marko Petrak je objavio četiri knjige te stotinjak znanstvenih, ponajvećma izvornih radova iz područja rimskog prava i drugih pravnih grana te oko sedamsto stručnih priloga, objavljivanih poglavito u časopisu *Informator*.

U tom svjetlu posebnu pažnju zaslužuju dva sveska *Traditio iuridica* (vol. I. *Regulae iuris* /2010/ i vol. II. *Verba iuris* /2016/), koja predstavljaju plod dugogodišnjeg sakupljanja i analiziranja kako najvažnijih rimskih pravnih izreka koje i danas sadrže temeljna pravna načela kao zalag pravne sigurnosti, tako i pravnih izraza, instituta, propisa i drugih pravnih fenomena pripadnih poglavito rimskoj pravnoj tradiciji, a djelomice i drugim pravnim tradicijama prisutnima u europskom i mediteranskom kontekstu. Nastojeći ocrtati u kojoj je mjeri i na koji način rimska pravna tradicija ostala *caput et fundamentum* našeg današnjeg pravnog svijeta, autor nije samo naglasio značenje i vrijednost europske klasične kulturne baštine, već podsjetio i na nasušnost njezina stalnog ozbiljenja, posebice u okolnostima europeizacije suvremenih nacionalnih pravnih poredaka.

Nadalje, nakon dugogodišnjeg istraživanja uloge, značenja i utjecaja rimske pravne tradicije u procesu oblikovanja hrvatske pravne kulture, objavljena je knjiga *Rimska pravna tradicija i hrvatska pravna kultura* (2015) kojom je prof. dr. sc. Marko Petrak pokazao da je integriranost rimske pravne tradicije u povijesne i važeće hrvatske pravne sustave bila temeljni kriterij i mjerilo njihove pripadnosti europskoj kulturi i civilizaciji. U toj zbirci studija autor se bavi problematikom recepcije *ius*

commune u pravu srednjovjekovnih gradova, zatim različitim aspektima djelovanja rimskog pravnog naslijeđa posredstvom velikih europskih građanskih kodifikacija na hrvatskim prostorima u 19. i 20. stoljeću te njegovog sruza s totalitarnim ideologijama, pa sve do pitanja ponovnog prihvaćanja temeljnih rimskih načela i instituta u postkomunističkom razdoblju u kontekstu (re)europaizacije hrvatskog pravnog sustava i pravne kulture.

Budući da se prof. dr. sc. Marko Petrak u proteklom desetljeću intenzivno bavio disciplinom kanonskog prava te objavljivao znanstvene radove pripadne tematike, pritom studirajući kao laik i teološke znanosti te obnašajući brojne dužnosti kako u Hrvatskom kanonističkom društvu tako i na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, posebnu vrijednost predstavlja knjiga *Katolička crkva, vjerske zajednice i hrvatski pravni sustav*, koja je nastala u koautorstvu s izv. prof. dr. sc. Franom Staničićem (2020) kao rezultat četverogodišnjeg znanstveno-istraživačkog projekta Sveučilišta u Zagrebu. Predmet raščlambe te knjige hrvatsko je uređenje prava vjerskih zajednica, poglavito Katoličke crkve, koje se izgrađivalo postupno počevši od Ustava RH, preko četiriju ugovora između Svete stolice i RH pa sve do Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica te svakodnevnih prinosa pravne prakse. Ta knjiga, opremljena relevantnim izvorima prava (zakoni, međunarodni i drugi ugovori, pravilnici, sporazumi, uredbe, odluke i rješenja) kao i popisom 99 primjenjivih regula kanonskog prava, namijenjena je boljem shvaćanju i tumačenju pravnog položaja Katoličke crkve i drugih vjerskih zajednica u hrvatskom pravnom sustavu kao temelju pravne teorije i prakse, ali i studentima pravnog studija kojima će u okviru odgovarajućih izbornih predmeta poslužiti kao sveučilišni udžbenik.

Konačno, iskoristivši vlastito znanje kako područja rimskog prava, kanonskog prava te srodnih grana prava, tako i relevantne sudske prakse hrvatskih i europskih sudova, profesor Petrak se nakon dugogodišnjeg podučavanja rimskog privatnog prava odlučio na veliki pothvat aktualiziranja pedeset godina starog udžbenika prof. dr. sc. Marijana Horvata što je rezultiralo netom objavljenim 17. izmijenjenim i dopunjenim izdanjem udžbenika *Rimsko pravo* (M. Horvat – M. Petrak) u nakladi Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Za svoj znanstveni rad Marko Petrak je već 2002. dobio *Godišnju nagradu mladim znanstvenicima i umjetnicima* zagrebačkog Društva sveučilišnih nastavnika i ostalih znanstvenika, 2015. posebno priznanje Hrvatskog kanonističkog društva „za znanstveni doprinos na području kanonskog prava”, a 2020. i *Priznanje za knjigu od značaja za unapređenje pravne struke* Zaklade dr. sc. Jadranko Crnić.

U okviru stručne djelatnosti treba istaknuti da je Marko Petrak bio posvećen popularizaciji znanosti te je kao suradnik Hrvatskog leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža” za ediciju *Hrvatska enciklopedija* izradio 135 natuknica iz područja rimskog prava, a za ediciju *Pravni leksikon* 601 natuknicu iz tog područja te 23 odrednice iz struke religijska prava. Što se tiče njegove djelatnosti povezane s radom na visokom

IN MEMORIAM

učilištu odnosno u akademskoj zajednici, treba istaknuti da je bio višegodišnji predstojnik *Zavoda za pravnu povijest i rimsko pravo* Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, dva puta obnašao dužnost prodekana tog fakulteta, bio član Vijeća društveno-humanističkog područja Sveučilišta u Zagrebu, zatim član nekoliko povjerenstava Ministarstva znanosti i obrazovanja RH kao i Rektorata Sveučilišta u Zagrebu prilikom izrade pravnih propisa visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti te bio zamjenik predsjednika nacionalnog Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju. Osim toga, bio je član znanstvenog vijeća zagrebačkog Instituta za klasične jezike i antičku civilizaciju *Latina et Graeca*, a kao glavni tajnik Hrvatskog društva za bizantske studije bio je nacionalni predstavnik pri krovnoj svjetskoj udruzi *International Association of Byzantine Studies*. Proteklo je desetljeće bio glavni urednik *Zbornika Pravnog fakulteta u Zagrebu*, a uz tu zahtjevu dužnost bio je član uredništva edicije *Studies in the History of Private Law* (Brill/Netherlands) kao i biblioteke *Studia canonica croatica*, ali i član međunarodnih uredništava nekolicine znanstvenih pravno-povijesnih časopisa (*Legal Roots. The International Journal of Roman Law, Legal History and Comparative Law* /Napoli/, *Ius Romanum* /Sofia/, *Forum Prawnicze* /Warszawa/, *Akropolis. Journal of Hellenic Studies, Studia iuridica Montenegrina* /Podgorica/). Njegovu plodnu recenzentsku djelatnost obilježilo je ne samo recenziranje tridesetak članaka u znanstvenim časopisima ili zbornicima radova te triju znanstvenih knjiga, već i činjenica da je recenzirao studijske programe pravnih fakulteta u Ljubljani i Novoj Gorici, odnosno sudjelovao u recenzijskom povjerenstvu za reakreditaciju pravnih fakulteta u Osijeku i Splitu te bio recenzent *European Science Foundation* kao i član njezinog *College of Expert Reviewers*.

Svi koji su imali čast slušati predavanja profesora Marka Petraka ili surađivati s njim pamtit će ga ne samo kao neumornog istraživača širokog dijapazona znanstvenog interesa, već i kao izrazito obrazovanog i elokventnog nastavnika koji je s dozom kritične promišljenosti poticao na otkrivanja novih polja utjecaja rimske pravne tradicije. Generacije je studenata očaravao širinom znanja oplemenjenog živopisnim povijesnim anegdotama, nastojeći im prenijeti i najnovija saznanja svjetske znanosti. A kao pristupačan i konstruktivan mentor odaslao je u pravničku arenu mnoštvo diplomanata, a u svijet znanosti nekolicinu doktoranata. Stoga sa sigurnošću možemo reći da će naši pravnici, kao i nesagledivi krug njegovih prijatelja, s radošću i zahvalnošću pamtiti prerano preminulog Marka Petraka.

Ivana Jaramaz Reskušić